

Huomaan

Vanhempainiltamalli koulukiusaamisen ehkäisyyn

Onni löytyy arjesta.

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Toinen Linja 17, 00530 Helsinki

p. 075 324 51

mll@mll.fi

www.mll.fi

Käsikirjoitus

Reija Salovaara, tukioppilastoiminnan suunnittelija, MLL (toim.)

Petteri Hakanen, tukioppilaskouluttaja, teologian maisteri, uskonnon opettaja

Tiina Honkonen, tukioppilaskouluttaja, koulutusyrittäjä, yhteiskuntatieteiden maisteri, nuorisotyöntekijä

Ulkoasu ja taitto

Reija Salovaara

Valokuva

Mika Ranta

Kiitokset

MLL:n Toivakan yhdistyksen puheenjohtaja, sosiaalialan ohjaaja Jenni Elo, KM, Cnc-kouluttaja Markus Elo, Myllylän koulun luokanopettaja Kati Miettinen, TtM, Jyväskylän normaalikoulun johtava rehtori Pekka Ruuskanen, tukioppilaskouluttaja Jonna Halmesmäki, tukioppilasohjaaja, tukioppilaskouluttaja, biologian ja maantiedon lehtori Ilkka Eskola ja MLL:n Hämeen piirin koordinaattori Mia Sjöblom.

Malli on testattu usean koulun vanhempainilloissa.

MLL:n yhdistykset toimivat koulukiusaamista vastaan

Mannerheimin Lastensuojeluliiton keskustoimistoon tulee säännöllisesti pyyntöjä, voisimmeko tulla pitämään vanhempainillan koulukiusaamisesta. Haluaisimme vastata myöntävästi, mutta siihen ei ole voimavaroja. Matkustaminen Helsingistä käsin ympäri maata ei myöskään olisi henkilöresurssien järkevää käyttöä. MLL:n voima on paikallisissa yhdistyksissämme. Paikallisyhdistyksissä on asiantuntemusta ja innostusta sekä tietoa paikallisista olosuhteista.

MLL:n yhdistys on vahva vanhempien areena. Koulun opetussuunnitelmissa edellytetään yhteistyötä koulun ja kodin välillä. Vanhemmat ja vanhempainyhdistykset voivat olla aktiivisia kiusaamisen vastaisessa työssä. Tukioppilaat toimivat kouluissa tärkeinä kiusaamisen tunnistajina ja vievät viestiä oppilaiden ja henkilökunnan välillä. Liiton paikallisyhdistykset toimivat monessa koulussa yhteistyössä tukioppilaiden kanssa. On siis luontevaa, että MLL innostaa paikalliseen työhön koulukiusaamista vastaan.

Tämän materiaalin avulla yhdistyksen on helppoa vastata koulujen vanhempainiltapyyntöihin myöntävästi. Toivottavasti materiaali myös rohkaisee yhdistyksiä itse tekemään aloitteen ja ottamaan yhteyttä kouluun. Koulukiusaaminen on MLL:n nuorisotyön keskeinen teema. Yhdistykset voivat viedä liiton viestejä kiusaamisen ehkäisystä eteenpäin monella tavalla. Yksi tapa vaikuttaa on toteuttaa tämän materiaalin mukainen vanhempainilta oman alueen koulussa.

Vanhempainillan malli on keskusteleva, ja se ottaa koko kouluyhteisön huomioon. Koulukiusaaminen on koko koulun ja ryhmän yhteinen asia, johon jokainen voi vaikuttaa. Aikuiset voivat käsitellä kiusaamista toisten vanhempien kanssa vertaisryhmissä.

Georg Henrik Wrede

Johtaja, ohjelmat ja projektit

Johdanto

Koulukiusaaminen ei ole vain koulun asia. Se koskettaa myös kaikkien oppilaiden vanhempia. Tästä syystä koulukiusaamista on tärkeää käsitellä myös vanhempainilloissa. Tämän materiaalin vanhempainil- tamalli auttaa ymmärtämään kiusaamiseen johtavia syitä ja että jokaisella on vastuu ehkäistä koulu- kiusaamista. Aineisto antaa välineitä kiusaamisen tunnistamiseen ja huomaamiseen. Illan painopiste on koulukiusaamisen ehkäisyssä. Materiaalissa ei puututa vakaviin kiusaamistilanteisiin, eikä illassa ole tar- koitus käsitellä yksittäisiä kiusaamistapauksia.

Tämän aineiston pohjana on käytetty **Huomaan**, *tukioppilastoiminnan jatkokoulutusmateriaali koulukiusaa- misen ehkäisyyn* -aineistoa (2005). Siinä ydinajatuksena on, että koulukiusaamisen ehkäiseminen ja sen huomaaminen on yksi tukioppilaiden tapa kantaa vastuuta, auttaa muita oppilaita ja toimia koko koulu- yhteisön hyväksi. Koulukiusaamistapauksissa on tyypillistä, että aikuiset eivät aina huomaa väkivaltaisia tilanteita tai kiusaamista – sen sijaan oppilaat tietävät asiasta. Tukioppilaat voivat olla tärkeitä koulu- kiusaamisen tunnistamisessa ja heille voi myös kertoa näkemästään tai kokemastaan. **Koulukiusaamis- tapausten ratkaisemiseen tarvitaan kuitenkin aina aikuista.**

Materiaali on suunniteltu vanhempainiltaan, jonka pituus on kahviin kuluvan ajan lisäksi kaksi tuntia. Materiaali on kirjoitettu siten, että MLL:n yhdistys toimii illan koolle kutsujana ja vetää illan yhdessä koulun kanssa. Ilta ottaa myös oppilaat ja koko kouluyhteisön mukaan kiusaamisen käsittelyyn. Van- hempainillan voivat vetää myös koulun omat opettajat tai MLL:n kouluttama tukioppilaskouluttaja. Materiaali on rakennettu niin, että sen voi pitää pienessä, yhden luokan vanhempainillassa tai isommas- sa, koko koulun illassa. Aineistossa käytetään sanaa kiusaaminen koulukiusaamisen synonyymina.

Intoa ja voimaa tärkeän aiheen käsittelyyn!

Petteri Hakanen, Tiina Honkonen ja Reija Salovaara

Kirjoittajat

1. Vanhempainillan kulku

Vanhempainillan järjestäminen voi lähteä liikkeelle joko siten, että koulu tekee aloitteen MLL:n yhdistykselle vanhempainillan järjestämisestä. MLL:n yhdistys voi myös ottaa yhteyttä kouluun ja ehdottaa kiusaamisen käsittelemisestä vanhempainillassa.

Vanhempainillan tavoitteena on tuoda esille kaikkien kouluyhteisön jäsenten näkemys ja ajatukset. Vanhempainiltaa edeltää koulukiusaamisen käsittely luokissa ja oppilaiden terveisten kerääminen vanhemmille. **On tärkeää, että rehtori osallistuu vanhempainiltaan.** Osallistujaksi voi kutsua myös oppilaanohjaajan, terveydenhoitajan sekä kunnan ja seurakunnan nuoriso-ohjaajat. Hyviä näkökulmia voi saada myös koulun muulta henkilökunnalta. Usein talonmies, vahtimestari, siivoojat ja keittäjät voivat nähdä asioita, joita opettajat eivät huomaa. Nuorten ääntä saadaan kuuluville kutsumalla mukaan tukioppilaita. He voivat kertoa omasta roolistaan kiusaamisen tunnistamisessa ja huomaamisessa, olla mukana ryhmissä tai tehdä vaikkapa pieniä kiusaamisaiheisia näytelmiä.

Illassa kaikki ovat tasaveroisia, eikä varsinaisia asiantuntijapuheenvuoroja ole tarkoitus pitää. Tavoitteena on avata keskusteluyhteys ja herkistää huomaamaan koulukiusaaminen. On tärkeää oivaltaa, että jokainen yksilö rakentaa omalla toiminnallaan hyvää ja toimivaa kouluyhteisöä. Ilta luo mallia kodin ja koulun yhteistyöhön, mutta myös vanhempien ja lasten tai nuorten kohtaamiseen. Se myös synnyttää yhteisiä hyviä kokemuksia. Tavoitteena on synnyttää yhteinen tahto, että **meidän koulussa ei kiusata ketään.** Vanhempainilta on osa pidempää prosessia ja tarjoaa yhden palan osaksi koulun tapaa käsitellä koulukiusaamista. Tässä yhteydessä **ei käsitellä yksittäisiä kiusaamistapauksia**, vaan ne ratkotaan muualla ja pienemmässä ryhmässä.

Prosessin kulku:

- I Yhdistys valmistelee illan yhdessä koulun kanssa ja sopii työnjaosta
- II Opettajat käsittelevät koulukiusaamista luokissa ja kokoavat oppilaiden terveiset vanhempainiltaan
- III Vanhempainilta
 - a Virittäytyminen aiheeseen
 - b Itse ytimeen -työskentely
 - c Tietoa ja teoriaa koulukiusaamisesta
 - d Koulun oma toimintamalli kiusaamistilanteissa
 - e Oppilaiden terveiset
 - f Loppukoonti
- IV Vanhempien terveiset oppilaille

Materiaalin liitteenä on kutsumalli vanhempainiltaan sekä kalvot.

2. Vanhempainiltaan valmistautuminen

Onnistunut vanhempainilta ei ole sattumien summaa. Se on tulosta hyvästä suunnittelusta ja tarkasta valmistautumisesta. Ensimmäinen vaihe valmistautumisessa on aineistoon tutustuminen. Mitä paremmin koulutettavan aiheen tuntee, sitä varmemmalla pohjalla illan pitäjä on. **Huomaan**-julkaisu sisältää tietopaketin kiusaamisesta. Sillä voi täydentää tämän materiaalin tietoja. Huomaan-aineisto on saatavilla sekä painettuna että pdf-tiedostona osoitteessa www.mll.fi/tukioppilastoiminta.

Vanhempainillan voi pitää suoraan tätä mallia noudattaen tai iltaa voi varioida omien kykyjen ja kokemusten mukaan. On tärkeää laatia illan aikataulu ja myös pitää siitä kiinni. Kun pitää ensimmäistä kertaa uuden mallin mukaista vanhempainiltaa, tarkka ja työläskin valmistautuminen kannattaa.

Tämä vanhempainiltamalli on rakennettu niin, että sen voi pitää yhden luokan tai luokka-asteen illassa. Tarvittaessa se toimii myös koko koulun vanhempainillassa. Ennen vanhempainiltaa MLL:n yhdistyksen toimija tapaa koulun yhteyshenkilön. On tärkeää, että rehtori on mukana suunnittelemassa iltaa. Ennen varsinaista vanhempainiltaa malliin kuuluu oppilaiden terveisten kerääminen. Tämä tapahtuu opettajien ohjauksessa normaalin koulutyön puitteissa.

Vanhempainillan voi pitää luokahuoneessa, salissa tai auditoriossa. Sopivat tuolit, lämpötila ja ilmanvaihto lisäävät mukavuutta. Usein kuitenkin riittävällä toiminnallisuudella ja vaihtelulla paikataan muut puutteet. Suunnittelukokouksessa on hyvä sopia kahvitarjoilusta, teknisistä apuvälineistä, tiloista ja muista käytännön asioista. Jos ryhmä on iso, saatat tarvita äänentoistolaitteet. Jokaisen harjoituksen yhteydessä on lista tarvittavista välineistä ja tarvikkeista. Listan mukaan on helppoa käydä läpi, mitä iltaan tarvitsee mukaan.

Tämä vanhempainiltamalli on keskusteleva ja keskustelulle kannattaa antaa tilaa. Keskustelun lomassa voi tuoda esille myös taustatietoa. Materiaalin taustatieto-osuus, kalvojen selitykset, kannattaa lukea huolella. Kaikkiin kysymyksiin ei kuitenkaan itsellä tarvitse olla vastausta. Monet vastaukset löytyvät oppilaiden vanhemmilta, joten ”miten te tekisitte tai olette tehneet”, ovat usein hyviä vastauksia.

Päivänä, jolloin vanhempainilta pidetään koululle kannattaa tulla hyvissä ajoin, jotta ehtii tarkastaa paikat, tekniikan toimivuuden, ottaa tilan omaksi ja laittaa kaiken paikoilleen.

3. Oppilaiden terveiset: Mistä syntyy onnellinen koulu?

Vanhempainilta edeltää oppilaiden työskentely opettajan ohjaamana omilla luokissa. Ajatuksena on koota oppilaiden terveiset vanhemmilleen. Tässä esitetyt ideat ovat vaihtoehtoisia. Voit myös keksiä ja soveltaa oman tavan koota oppilaiden ajatuksia. Käsittelyideat voi kopioida koululle liitteestä 3.

Alakoululaiset:

Esikoululaiset: Onnellinen koulu kuvina. Kuvan voi toteuttaa esimerkiksi koko luokan yhteisenä isona talona, johon liitetään lehdistä leikattuja kuvia ja oppilaiden piirustuksia.

1.–2. luokka: Piirustus, maalaus tai sormiväriytyö.

3.–4. luokka: Pieni kirjoitus tai runo.

5.–6. luokka: Pienryhmissä haastatteluja. Oppilaat haastattelevat opettajia, siivoojia, talonmiestä, keittiöhenkilökuntaa, terveydenhoitajaa, kanslistia, sivistystoimen johtajaa, sivistyslautakunnan puheenjohtajaa ja oppilaita siitä, millainen heidän mielestään on onnellinen koulu. Haastatteluista voi tehdä vaikkapa seinälehden ja liittää siihen haastateltujen kuvat.

Työskentelyä voi viritellä seuraavilla kysymyksillä:

- Mitä tulee mieleesi onnellisesta koulusta?
- Mistä koulussa tulee onnellinen olo?
- Miten onnellisuus näkyy, kuuluu ja tuntuu sinussa? Miten se ilmenee? Minkä värinen onnellisuus on?
- Mitä onnellisuus antaa sinulle?
- Ketkä tekevän onnellisuuden koulussa?
- Jutteletko onnellisesta olostasi koulussa tai kotona? Jos juttelet, niin mitä?
- Mikä vähentää onnellisuutta koulussa?

Vanhempainillan jälkeen oppilaiden kuvat ja muut tuotokset voi laittaa esille esimerkiksi koulun ruokalaan tai muuhun yhteiseen tilaan, jossa ne ovat kaikkien nähtävillä. Näkyvillä ne muistuttavat, että koulukiusaamisen ehkäiseminen on kaikkien asia.

Yläkoululaiset:

Vaihtoehto 1

Miettikää mikä tekee koulustanne ja koulupäivästäne onnellisen? Suunnitelkaa onnellinen koulu, jossa oppilailla, opettajilla ja henkilökunnalla on hyvä olla ja oppiminen sujuu. Voitte miettiä seuraavia kysymyksiä:

- Mikä parantaa ilmapölyä?
- Millaisia sääntöjä tarvitaan?
- Miten tukioppilaat voivat vaikuttaa?
- Miten ja millaisilla pienillä asioilla koulua saadaan viihtyisämmäksi?
- Mikä tekisi olon entistä turvallisemmaksi?

Kysymyksiin vastataan piirtämällä tai kirjoittamalla.

Vaihtoehto 2

Oppilaat voivat tehdä ryhmitöitä. Ryhmitöitä alustetaan pohtimalla seuraavia asioita:

- Mistä elämän onni koostuu?
- Mistä tulee hyvä olo?
- Mistä kiusaaminen johtuu?

- Miksi toista ei saa kiusata?
- Miltä tuntuu oppilaasta, joka jää ryhmän ulkopuolelle?
- Mitä aikuisten pitäisi tehdä, jotta kiusaamista olisi vähemmän?
- Mitä olet itse valmis tekemään?
- Miten puolustat kiusattua?

Ryhmätyön voi tehdä kollaasin, piirustuksen, runon tai vaikkapa savityön muotoon.

4. Vanhempainilta

Illan tavoite: Saada kaikki mukaan osallistumaan ja keskustelemaan. Kaikkien ei ole pakko puhua kaikkien kuullen, mutta jokaisella on pienryhmissä mahdollisuus sanoa mielipiteensä. Tavoitteena on myös herättää ajatuksia.

Kesto: Tehokasta peliaikaa kaksi tuntia + kahvi. On tärkeää ilmoittaa illan kesto kaikille ja pysyä siinä.

Illan vetäjät: On hyvä, jos iltaa vetää kaksi ihmistä, joista toinen on MLL:n yhdistyksen toimija ja toinen koulusta.

Illan kulku:

a. Virittäytyminen aiheeseen

Illan ensimmäisen osion tavoitteena on tutustua muihin vanhempiin. Ryhmän koko vaikuttaa onko kaikkien mahdollista tutustua toisiinsa vai vain osaan mukanaolijoista. Osiossa myös virittäydytään illan teemaan.

Alkuviritys

Kesto: 10 + 10 minuuttia.

Tarvikkeet: Jos harjoituksessa liikutaan, cd-soitin ja levy.

Vanhempainillan aluksi illan vetäjät esittäytyvät ja kertovat illan tavoitteista. Samalla muistutetaan, että illassa ei käsitellä yksittäisiä kiusaamistapauksia, vaan puhutaan kiusaamisesta ilmiönä. Käydään läpi illan kulku ja aikataulu.

Ilta aloitetaan teemaan virittävällä harjoituksella. Tavoitteena on puhua omista koulukiusaamiseen liittyvistä ajatuksista ja mielikuvista. Harjoituksessa tutustutaan ja keskustellaan eri ihmisten kanssa. Hauskat kättelytyylit vapauttavat ilmapiiriä.

Jos ryhmä on pieni, voidaan kävellä vapaasti tilassa. Jos ryhmä liikkuu, taustalla voi käyttää musiikkia, joka pysäytetään, kun vetäjän sopivaksi katsoma aika on kulunut. Auditoriossa tai muussa tilassa, jossa on hankala liikkua, nouseaan seisomaan. Tämän jälkeen jokainen ottaa lähellä seisovasta itselleen parin ja kättelee vetäjän ehdottamalla tyyllillä. Harjoituksen aikana voidaan kätellä esimerkiksi vetäytyvästi, salamannopeasti, kuin ystävät keskenään, ujosti ja hilpeästi. Kättelyn jälkeen vetäjä kertoo vuorollaan yhden alla olevista väittämistä. Pari keskustelee vetäjän antamasta väittämästä keskenään 1–2 minuuttia. Kun keskustelu-aika on päättynyt, musiikki jatkuu. Osallistujat jatkavat kävelyä ja musiikin sammuttua etsivät uuden parin. Ensin kannattaa kertoa keskustelun aihe ja vasta sitten kättelytyyli. Jokaisen väittä-

män kohdalla esittäytyään parille. Jos osallistujat eivät liiku tilassa, heitä kannattaa kehottaa ottamaan joka kerta uusi pari lähellä seisovista.

Harjoituksen aikana keskustellaan seuraavista aiheista:

1. Mikä on tai oli lempiaineesi koulussa? Entä lempiruoka?
2. Miten koulukiusaaminen eroaa siitä, että kaksi ihmistä riitelee?
3. Kiusaavatko tytöt ja pojat eri lailla?
4. Oletteko puhuneet kotona koulukiusaamisesta? Milloin siitä kannattaa puhua?
5. Mikä tässä koulussa tai tällä paikkakunnalla on parasta?

b. Itse ytimeen -työskentely

Vanhempainillan toisessa osiossa pureudutaan koulukiusaamisen ytimeen. Apuna käytetään väittämiä. Harjoituksen tavoitteena on osallistaa kaikki ryhmän jäsenet pohtimaan omia asenteitaan ja ajatuksiaan.

Kesto: Työskentelytavasta riippuen 10–30 minuuttia.

Tarvikkeet: Toteuttamistavan mukaan erivärisiä papereita äänestystä varten tai paperia ja maalarinteippiä.

Suuressa ryhmässä harjoitus toteutetaan äänestyksenä. Jokaiselle osallistujalle jaetaan kaksi värillistä paperia, esimerkiksi punainen tarkoittaa eri mieltä ja vihreä tarkoittaa samaa mieltä. Illan vetäjä esittää alla olevia väittämiä yhden kerrallaan ja osallistujat nostavat näkyville paperin sen mukaan, ovatko he samaa vai eri mieltä väittämän kanssa. Vetäjä kysyy jokaisen väittämän kohdalla muutamalta osallistujalta perusteluja mielipiteelleen. Perusteluista keskustellaan yhdessä. Tässä vaiheessa vetäjä ei vielä tuo taustatietoja ja tosiasioita mukaan keskusteluun, vaan vanhempien omat mielipiteet ja ajatukset ovat keskeisiä.

Jos osallistujia on alle 30, harjoitus voidaan toteuttaa mielipidejanana. Harjoitus vaatii tilaa liikkumiseen. Aluksi vetäjä kertoo, että huoneen toisessa päässä on kohta 10 ja toisessa kohta 1. Kohta 10 tarkoittaa, että on täysin samaa mieltä ja kohta 1 merkitsee täysin eri mieltä. Tarvittaessa kohdat voidaan merkitä lattiaan maalarinteipillä. Kun vetäjä lukee väittämän, osallistujat menevät siihen kohtaan janalle, mitä mieltä he ovat suhteessa ääripäihin. Vetäjä kysyy jokaisen väittämän kohdalla muutamalta osallistujalta, miksi hän on valinnut juuri sen paikan. Perusteluista keskustellaan yhdessä. Keskustelun jälkeen osallistujille voidaan antaa mahdollisuus muuttaa paikkaansa janalla.

Väittämät:

- Meidän koulussa ei kiusata ketään.
- Meidän koulussa suvaitaan erilaisuutta.
- Ryhmässä voi syyllistyä kiusaamiseen, vaikkei itse haluaisikaan.
- Ryhmän ulkopuolelle jättäminen on pahempaa kiusaamista kuin nimittely.
- Jokaisen velvollisuus on puuttua kiusaamiseen.
- Kiusaamiseen puuttuminen on helppoa.
- Vanhempien pitää tietää, jos oma lapsi on kiusaaja ja kiusattu.

Tilanteen ja tunnelman mukaan harjoitus voidaan purkaa keskustelemalla:

- Millaisia tunteita harjoitus herätti?
- Olivatko valinnat vaikeita? Miksi?

Vinkkejä illan vetäjälle:

- Kannattaa rohkaista ujoja ryhmän jäseniä ilmaisemaan mielipiteensä. Kovin äänekkäitä ryhmäläisiä voi joskus olla tarpeen hillitä. Väitteiden on tarkoituskin olla ristiriitaisia. Tämä on tärkeää

maininta palautekeskustelussa. Väitteiden moniselitteisyydestä huolimatta niissä on aina mukana myös ripaus totuutta.

- Selitä ryhmälle, että eri ihmiset voivat ymmärtää saman asian eri tavoilla. On myös täysin normaalia, että ihmiset ajattelevat eri tavoin ja pitävät tärkeinä erilaisia asioita. Ei ole välttämättä oikeaa tai väärää mielipidettä, ja siksi on tärkeää yrittää ymmärtää mielipiteiden syitä ja taustoja.

Jos haluat varioida harjoitusta, voit toteuttaa sen myös näin:

Neljä nurkkaa

Neljän nurkan tavassa jokainen huoneen nurkka vastaa mielipidettä väitteestä. Mielipiteet voivat olla esimerkiksi 1) täysin samaa mieltä, 2) melko samaa mieltä, 3) melko eri mieltä ja 4) täysin eri mieltä. Osallistujia pyydetään menemään siihen nurkkaan huonetta, joka vastaa omaa mielipidettä. Osallistujia pyydetään keskustelemaan keskenään siitä, miksi he ovat valinneet juuri sen nurkan. Osallistujat voivat vaihtaa nurkkaa toisia kuunneltuaan, jos jokin muu vaihtoehto tuntui tarkemmin ajateltuna oikeammalta.

Ääripäät

Harjoitus voidaan myös toteuttaa ääripää-harjoituksena. Tällöin vaihtoehtoina on joko samaa mieltä tai eri mieltä. Tällöin joudutaan tekemään kompromisseja ja usein voi joutua valitsemaan kahden varsin samanarvoisenkin vaihtoehdon väliltä. Keskustellaan valinnoista.

c. Tietoa ja teoriaa koulukiusaamisesta

Kolmannen osion tavoitteena on antaa osallistujille tutkittua ja asiallista tietoa koulukiusaamisesta.

Kesto: 15–20 minuuttia.

Tarvikkeet: Valmiit kalvot ja piirtoheitin tai datatykki.

Illan vetäjä käy valmiiden kalvojen (Powerpoint-tiedosto) avulla hieman tausta- ja teoriatietoa koulukiusaamisesta. Vetäjälle hyvä tausta-aineisto on tukioppilastoiminnan Huomaan-materiaali.

d. Koulun oma toimintamalli kiusaamistilanteissa

Opetussuunnitelman perusteet edellyttävät, että koululla on suunnitelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseen. Illan neljännessä osuudessa vanhemmille kerrotaan, miten koulussa käsitellään ja ennaltaehkäistään koulukiusaamista ja miten kiusaamistapauksissa toimitaan. Osion voi pitää esimerkiksi rehtori tai luokanvalvoja. Tähän voi myös liittää tukioppilaiden puheenvuoron, jossa he kertovat tukioppilastoiminnasta ja kiusaamisen ehkäisemisestä. Osioon kannattaa varata 10–15 minuuttia.

e. Oppilaiden terveiset

Viidennen osuuden tavoitteena on tuoda vanhempien tietoon oppilaiden ajatuksia onnellisesta koulusta ja koulukiusaamisesta.

Kesto: 10 minuuttia.

Tarvikkeet: Oppilaiden tekemät terveiset, maalarinteippiä ja sinitarraa, toteutustavasta riippuen esimerkiksi pyykkinarua ja pyykkipoikia.

Tässä osiossa käsitellään oppilaiden ajatuksia koulukiusaamisesta. Oppilaiden ajatukset voi tuoda esille esimerkiksi tämän materiaalin luvun 3 toimintavaihtoehtojen avulla. Oppilaiden työt laitetaan jo van-

hempainillan aluksi esille. Esimerkiksi piirustukset ja kirjoitukset voi kiinnittää seinille tai pyykkipojilla roikkumaan pyykkinarulle. Illan vetäjät ja tukioppilaat lukevat oppilaiden kirjoituksia ääneen. Oppilaiden töistä ja ajatuksista keskustellaan yhdessä.

f. Vanhempien yhteisen toimintamallin kehittäminen

Tässä osiossa kaikki osallistuvat pohtivat omaa toimintaansa ja rooliaan kiusaamisen ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa.

Kesto: 15 minuuttia.

Tarvikkeet: Fläppejä ja tusseja.

Käydään ryhmäkeskustelu teemasta, ”miten minä vanhempänä toimin, että lapseni ei kiusaa eikä tule kiusatuksi”. Keskustelu kootaan fläpeille, jotka kiinnitetään tilan seiniin. Ryhmät käyvät tutustumassa fläppeihin. Fläpit voidaan myös purkaa siten, että vanhempainillan vetäjät tai tukioppilaat lukevat fläpeille kirjoitetut tekstit yhteisesti ääneen. Kootaan hyviä tapoja toimia.

g. Loppukoonti

Viimeisen osuuden tavoitteena on koota yhteen illan aikana käydyt asiat. Lisäksi vanhemmat tekevät terveisiä oppilaille.

Kesto: 5 minuuttia.

Tarvikkeet: Tarralappuja ja tusseja.

Illan vetäjät kokoavat yhteen illan aikana käytyä keskustelua. Keskustelujen pohjalta kootaan terveisiä oppilaille. Jokainen kirjoittaa lapulle terveisensä, mitä myönteistä ja kannustavaa haluaa sanoa koulun onnellisesta arjesta. Lähtiessään jokainen kiinnittää lapun fläppipaperille. Paperin voi kiinnittää koulun ruokalaan kaikkien nähtäville. Tämän voi myös toteuttaa tekemällä ennalta kartongista vaikkapa koulutalon, puun tai piirongin, johon vanhemmat kiinnittävät tiiliä, ikkunoita, kukkia, lehtiä tai piironginlaatikoita. Tämän osuuden pohjalta esimerkiksi tukioppilaat ja tukioppilasohjaaja voivat koostaa aamunavauksen koko koululle. Vanhempainillan pohjalta on hyvä koota terveiset myös koulun henkilökunnalle.

Liite 1.
Kutsumalli

Älä sulje silmiäsi kiusaamiselta

Tervetuloa koulukiusaamista käsittelevään vanhempainiltaan. Illan aikana kuullaan oppilaiden terveisiä, millainen on onnellinen koulu, saadaan vinkkejä mitä vanhempana voi tehdä ja miten puhua oman lapsen kanssa koulukiusaamisesta. Lisäksi pohditaan pienissä ryhmissä koulun omia käytäntöjä. Illassa ei ole asiantuntijapuheenvuoroja, vaan kaikkien ajatukset ja mielipiteet ovat tärkeitä.

Vanhempainilta järjestetään koulun ruokalassa. Kahvitarjoilu alkaa kello 17.30 ja vanhempainilta on kello 18–20. Luvassa on leppoisaa tunnelmaa ja tiukkaa asiaa.

Illassa ei käsitellä yksittäisiä kiusaamistapauksia, vaan mietitään yhdessä koulukiusaamista ehkäiseviä ja varhaisen puuttumisen malleja. Tärkeää on, että jokainen rakentaa omalla toiminnallaan hyvää ja toimivaa kouluyhteisöä. Tavoitteena on synnyttää yhteinen tahto, että meidän koulussa ei kiusata ketään.

Tehtävien jako MLL:n yhdistyksen ja koulun välillä

Kun vanhempainiltaa suunnitellaan, on tärkeää sopia työnjaosta MLL:n yhdistyksen ja koulun välillä. Tässä yksi vaihtoehto työnjaoksi.

MLL:n yhdistyksen tehtävät

- Yhteisen suunnittelupalaverin sopiminen
- Vanhempainillan koolle kutsuminen
- Kahvitus
- Illan toisena vetäjänä toimiminen
- Muut yhdessä sovitut tehtävät

Koulun tehtävät

- Koulukiusaamisen käsitteleminen luokissa ja oppilaiden terveisten kerääminen
- Illan toisena vetäjänä toimiminen
- Esitellä koulun toimintamalli kiusaamistilanteissa
- Tukioppilaiden osuuden valmistelemine yhdessä tukioppilaiden kanssa
- Vanhempien terveisten välittäminen oppilaille
- Muut yhdessä sovitut tehtävät

Oppilaiden terveiset: Mistä syntyy onnellinen koulu?

Vanhempainilta edeltää oppilaiden työskentely opettajan ohjaamana omissa luokissa. Ajatuksena on koota oppilaiden terveiset vanhemmilleen. Tässä esitetyt ideat ovat vaihtoehtoisia. Voit myös keksiä ja soveltaa oman tavan koota oppilaiden ajatuksia.

Alakoululaiset:

Esikoululaiset: Onnellinen koulu kuvina. Kuvan voi toteuttaa esimerkiksi koko luokan yhteisenä isona talona, johon liitetään lehdistä leikattuja kuvia ja oppilaiden piirustuksia.

1.–2. luokka: Piirustus, maalaus tai sormiväriytyö.

3.–4. luokka: Pieni kirjoitus tai runo.

5.–6. luokka: Pienryhmissä haastatteluja. Oppilaat haastattelevat opettajia, siivoojia, talonmiestä, keittiöhenkilökuntaa, terveydenhoitajaa, kanslistia, sivistystoimen johtajaa, sivistyslautakunnan puheenjohtajaa ja oppilaita siitä, millainen heidän mielestään on onnellinen koulu. Haastatteluista voi tehdä vaikkapa seinälehden ja liittää siihen haastateltujen kuvat.

Työskentelyä voi viritellä seuraavilla kysymyksillä:

- Mitä tulee mieleesi onnellisesta koulusta?
- Mistä koulussa tulee onnellinen olo?
- Miten onnellisuus näkyy, kuuluu ja tuntuu sinussa? Miten se ilmenee? Minkä värinen onnellisuus on?
- Mitä onnellisuus antaa sinulle?
- Ketkä tekevän onnellisuuden koulussa?
- Jutteletko onnellisesta olostasi koulussa tai kotona? Jos juttelet, niin mitä?
- Mikä vähentää onnellisuutta koulussa?

Vanhempainillan jälkeen oppilaiden kuvat ja muut tuotokset voi laittaa esille esimerkiksi koulun ruokalaan tai muuhun yhteiseen tilaan, jossa ne ovat kaikkien nähtävillä. Näkyvillä ne muistuttavat, että koulukiusaamisen ehkäiseminen on kaikkien asia.

Yläkoululaiset:

Vaihtoehto 1

Miettikää mikä tekee koulustanne ja koulupäivästäne onnellisen? Suunnitelkaa onnellinen koulu, jossa oppilailla, opettajilla ja henkilökunnalla on hyvä olla ja oppiminen sujuu. Voitte miettiä seuraavia kysymyksiä:

- Mikä parantaa ilmapiiriä?
- Millaisia sääntöjä tarvitaan?
- Miten tukioppilaat voivat vaikuttaa?
- Miten ja millaisilla pienillä asioilla koulua saadaan viihtyisämmäksi?
- Mikä tekisi olon entistä turvallisemmaksi?

Kysymyksiin vastataan piirtämällä tai kirjoittamalla.

Vaihtoehto 2

Oppilaat voivat tehdä ryhmätöitä. Ryhmätöitä alustetaan pohtimalla seuraavia asioita:

- Mistä elämän onni koostuu?

- Mistä tulee hyvä olo?
- Mistä kiusaaminen johtuu?
- Miksi toista ei saa kiusata?
- Miltä tuntuu oppilaasta, joka jää ryhmän ulkopuolelle?
- Mitä aikuisten pitäisi tehdä, jotta kiusaamista olisi vähemmän?
- Mitä olet itse valmis tekemään?
- Miten puolustat kiusattua?

Ryhmätyön voi tehdä kollaasin, piirustuksen, runon tai vaikkapa savityön muotoon.

MLL
MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Onni löytyy arjesta.